

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerkesztő's kiadó tulajdonosnál ur. utca 433dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egybeitt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetésny fölvetetik's pontosan és jutányosan közöltek.

Aprilelején kezdődött 1/2 évi példányokkal borítéktalanul 2 f. 40, postán 3 fr. 30kr. szolgálhat a szerk.

FOGLALAT. Magyar és Erdélyország: (kinevezések's előléptetések; adakozás az árvaiak számára; értesítés a dunatiszai csatorna tárgyában; Gyászír; köztanodánk organisatiójáról; néhány szó a jász-kunok belrendeztetése tárgyában; marosmegyei közgyűlés; esztergommegyei közgyűlés; helyi vasúttársaság; budapesti napló.) Spanyolország (Hilapvémény az újabb összeesküvések okairól; Marokkóvali surlódások.) Anglia (Indiánok földművelő osztály ügyében; földművelői viszonyok; angol vasutak jövedelmzése 'sat.) Franciaország (Panges marquis eltűnt; tőzszerkedést gátló javaslat; ajánlat köz- és jótékony széklokra 'stb.) Ertesítő.

Magyar- és Erdélyország.

Őcs. 's ap. kir. Főlsége gróf Pejaacs evich Lászlótegerségi állapotjánál fogva, azon hivatalának, mellyel mint varasdmegei főispáni helyettes felruházva lón, elvállalását fölmenteni, 's helyébe főispáni helyettesessé Le n t u l a y Imrét a károlyvárosi váltótörvényszék elnökét kinevezni legkegy. méltóztatott.

Felső-őri Bertha Sándor a' nm. m. kir. udv. kancellária által a kir. Curialnál szegények ügyvédévé nevezetett ki. A' nm. m. k. kincstár a' fizikai bányakamrai alerdősz-állomásra Lengvaczky Jakab bardói alerdősz. 's az őfels. által ideiglen megállapított őbudai kamrai ügyvédi helyre Szeles Mihályt Pestmegyei tisztelebeli ügyészét nevezte ki.

(ÉRTESÍTÉS a' dunatiszai csatorna tárgyában.) Miatán a' duna-tiszai csatorna szabályozására megkivántató előleges költségek fedezésére már eddig is olly nevezetes ajánlatok tétettek, mellyek a' kivánt pénzüszveget fölözik, mind azok, kik illy ajánlatokat tettek, vagy ezentul még tenni kívánnak, ezennel felhívjuk, hogy ajánlataikat folyó évi június hava 3áig, 's Wodjéner Sámuel és fia' nagykereskedelmi háznál lefizetni sziveskedjenek, melly idő határon tul az illy ajánlatok el nem fogadhatók. Kelt Pesten szent György hava 6án 1845. Gyürky Pál, mint a' duna-tiszai csatorna szabályozásában működő választmány helyettes elnöke.

Szerkesztőségünkhez a' ludbregi postahivatal által Batthyány Fülöp hg. Ludbregi uradalmi gazda-tisztség' részéről 12 pft. küldetett a' szükölködő Arva vármegyei jobbjátság számára.

A' budapesti kisdödvök eddigi magány-eczmeseere-gyűléseik eredményeiről számot adandók, f. 1845. évi april 13án reggeli 9 s fél órakra a' kisdödvő-képező intézet Valero-utczai épületében nyilvános ilést tartandnak; mellyre a' n. é. közönség tisztelettel meghívatik. Stuller Ferencz egy. titkár.

Gyászír. Mart. 3án hunyt el élte 72ik évében hrabovai Hrabovszky Albert, Bihar megye házi főpénztárnoka 's több ns. m. táblabírája, ki 17 év lefolyta közben a' megye különböző pénztárait lelkiismeretes pontossággal 's mindenki által elismert ritka becsületességgel kezelte: kora ugyan már enyészetre érelé, de még pár évig örvevdhetett volna ez életnek, ha megyénk összehombolt politikai viszonyában lelki nyugalmának nem kellett volna esni ártatlan áldozatul. Özvegye, számos rokoni, 's még számosabb barátjai keseregik őt. Béke hamvainak.

Köztanodánk organisatiójáról. I. — — — L'education féconde en grands résultats n' existait que dans une contrée, ou les leçons du pere de famille, celles des institutions publiques, celles du monde conduiraient l'homme au même but. J. Droz. —

Tanintézetünk rendezetési szükség. A' jövendő miveltégének legfőbb biztosítéka a' jelenkor miveltégében van, ennek pedig legfőbb organuma: a' kor szellemével, a' jelen általánosabb miveltéggel, a' nép erkölcsi organiszusával összhangzásban álló tanintézetek. — A' világot megváró principiumok majd tágabb majd keskenyebb mederbe szállottak. A' politikai és socialis mozgalmak új organumot nyertek a' journalisticában; az erkölcsi a' tudományos miveltég békés vezérlete alá hajolnak. — Ez tehát az irányt adó elem, ennek éltető sugárai nélkül nincs üdvös haladás, nincs természet fejlődés. Ugyanis az erkölcsiség a' polgárzat legfőbb életereje' ugy annyira, hogy még a' politikai haladás is csak egy kívánatos, sőt csak azon esetben lehetséges, ha az, az erkölcsi haladásból mintegy önkéntesen foly ki. Hibás és időelötti mind az, mi nem áll egyenvalban a' nép erkölcsi organiszusával. Az illy mozgalmak zavart, majd dermedtséget 's végre is visszahanyatlást okoznak. — És im ezen erkölcsiség, ezen örök törvények teszik a' világ erkölcsi rendét: azon törvényeket, mellyek az ész, szív és születés hozományai, hogy az emberiségnek a' polgárisodás minden lépésőjén lángoszló gyanánt szolgáljanak; ezekre mondám, világot és életet, hogy a' szenvedélyek zajongásai alatt el ne fajuljanak, csak czélszerű nevelés és oktatás árasztthat. Századok óta elismert igazságez, — mint szinte Leibnitz azon állítása: „hogy az, kinek a' nevelés kezében van, irányt adhat a' vi-

lágnek.“ Innen van, hogy a' tanodák czélszerű organisatiója körüli viták, részint megelőzték, részint együtt haladtak a' legnevezeteseb reformkérésekkel. Hogy pedig mind e' mellett a' tanodák körül mindenütt még olly sok a' teendő, eléggé tanusítja: hogy azok jó elrendeztetése egy a' legbajosabb feladatok közül. Ugyanis az nem kevesebb mint eltörölni az avult formákat's az egész rendszert a' jelen mind általános, mind relativ társaság követeléseivel egy illeszteti össze, hogy az, ugy a' jelen, mint egy mennél messzebb jövendő erkölcsi és tudományos miveltégének legfőbb organuma legyen 's minden időre a' helyes reformot rendszer-felforgatás nélkül elfogadhassa. — Hogy tanodánk nem ezen fokon állanak, 's hogy a' régibeni káros tespedés nem csekély oka mindenbeni káros elmaradásunknak, érezhetőbb következményekben nyilvánosul, hogy sem azt kiemelni szüköség volna. Ebben is, fájdalom! eléggé tapasztaltuk: hogy minden hátramaradás, vagy nem tiszta haladás socialis mozgalmakat szokott előidézni. —

Az arisztokratia meg kezdé érteni, hogy ha a' polgárzatban leghatalmasb osztály akar maradni, neki kell lenni a' legértelmesebnek. Legyen bár miként más helyen a' világon, ránk egyszínű világ 's intelligencia tisztább özönben csak felülről jöhet. Innen nálunk, valamint Angolhonban is a' rosszul organisált nyilvános nevelés annyi káros következményt szülő hiányait, az erre legtermettebb socialis eszközzel, — a' ma g a' ny neveléssel, igyekeztek pótolni. Azonban bármily nagy szerepet játszik is nálunk a' magánynevelés, annak üdvösebb hatását — az elvi egység 's minden erkölcsi színezet hiánya nagy részint paralysálja. Ugyanis nincs abban semmi állandó vezérelv, 's a' közélettől heterogen állásutanodák nem képesek neki szint's irányt kölesönözni.

A' magány-nevelés körülbelül azon fokon áll ma nálunk, mellyen az Angolhonban 20—30 év előtt állott. Mert az előtt ott a' Private Tutors magány-nevelők száma igen csekély volt, 's ezek működésök nem terjedte ki azon szükkeblü hofmeisteri örökös szemmel-tartásra, mellyet mi teuton szomszédinktól olly utánzási genialitással eltanultunk; hanem inkább általános felügyeletben állott. Iskolában a' gyermek, többnyire a' magány-nevelés alatt levő is, egy iskolai nevelőt kapott, 's az illy Tutor of College-nek ollykor 30—40 's több növendéke is megvolt. Ennek némi utánzását a' protestans tanodákban, nálunk pedig az ugynevezett correpetitiookban látjuk. Volt még harmadik osztálya is a' nevelőknek t. i. a' Travelling Tutorok; de ezen fényűzési kelmék, a' többiekkel együtt — 's az előbbiek tán igen is korán — kimentek divatból. Egyáltalában a' magánynevelés Angolhonban ma már ritkaság; de nem olly ritka a' panasz, hogy ennek megszüntével felsőbb osztályban a' nevelés fellegesebbé lett. Mi még távolabb állunk attól, hogy sem nálunk a' magánynevelés megszüntethetnek; de tán még távolabb azon foktól, mellyen az üdvös rendeltetésének megfelelni képes volna. —

A' nevelés tan egy azon tudományok közül, mellyet minden igyekezet, minden tapasztalás nélkül is mindenki érteni látszhatik. Ollyan az, mint a' zongora-billentyűsor, melly minden újnak engedve hangot ad; csak hogy itt fülsértve ri ki a' hangzavar, míg a' szellem és anyag, az ész és érzelem, szónak a' bel- és külvilág egymásra mikénti hatásuknak csak sejdítése is a' legritkább tehetségek tulajdona. — Minden szüle, gyermekei iránti szeretetnél fogva, azoknak a' lehető legboldogítóbb nevelést ügyekeznek adni; de a' nézetek különbözők, 's gyakran a' legtöbb áldozattal párosult igyekezetnek, legszomorubb következményei vannak. A' választott házi nevelők, mind megannyi különböző iskolák emberei, sokszor meg idegen hon polgárai. Ezek csaknem kivétel nélkül, sem a' közoktatási rendszert, sem a' hazát 's annak institutioit nem ismerik, nem a' nemzet nyelvét, a' nép erkölcsét, a'

társas élet szokásait, annak nem egy könnyen kiírt-ható előitéletit 'stb. A' nemes szülék, a' házas-ság arany éveiben csak külsőbb oldalát tekintik az életnek, már a' eseesemőt a' diszesarnokok brillantjának álmodozzák, 's pedig léteznek még más különböző s z e r e n e s e, léteznek más örömekek' és ha ez nem állana is, tisztelet, becsület, de igazság is, — a' guinguetek, estaminetek, alehouseok 'stb. épen ugy nem salonok, mint a' három szilvafajú nemesnek patriarchalis kis kunyhója; 's ki oka, hogy az innen származó szegletességet szülő hunyászokdással kénytelen fellépni, míg a' boulevardok fia már csupán nyelveért is a' műveltségi tökély ideálja gyanánt tekintetik. Azonban idők jönnek idők mulnak, 's az egymást váltó böles vezérek utmutatása közben, a' mindaddig bámult kis urfi 14—15ik születésnapját ünnepli, — 's most már a' bölesészeti osztályba kellene átlépnie; — de a' tanodákban, velut in natura non datur saltus, 's im egyszerre keserü tapasztalás zavarja meg a' szülei édes örömeiket, a' gyertya körömig éggett, és szerencse, ha még találkozik valaki, ki a' hon reményét a' tanodák osztályain valahogy átusztatja. De hiába späte Leiden erfrischen die Seele nicht mehr! Tán honfi nevelők magasztalására mondatott ez? Sőt ellenkezőleg annak kitüntetésére, hogy a' főbb osztály illy nézetei mellett, nem könnyen fog a' miveltetvő honfi e' pályára törekedni: mellyen a' nevelés sok oldalú nehézségei között, többnyire mint egy tán csupán financialis zavarok miatt külföldit pótló szüköség rosz, egész legio balitélet sulyának fogna alá vetetni. — Innen ritkán tétetik valamely jól átgondolt terv a' nevelés alapjául. Minden figyelem a' személynevelést inkább elősegítő anyagi oktatásra fordítatik. Az alaki fejlődés mint igen lassan kamatozó, az emberi rendszereknél nem egyszer könnyörületeseb történetre hagyatik. Nem szorgalommal elkészített földbe vetett mag sarjadéka; az; mivel a' kis nagyságos a' fényes teremtet szónoklati akademiává varázsolja. Ollyan az, mint a' gyermek játékkertje, mellybe az leszakasztott virágokat ültet; de mellyek már a' nap déli hevénél a' mulandóság elkerülhetlen sorsára emlékeztetik a' por fiát. Nálunk minden, a' mi valaminek egységét adhatja, mint: nyelv, vallás, nemzeti érdek még a' maniak is 'stb. olly különbözők, hogy semmi sem képes az illy társasági intézkedésekre egységet, erkölcsi színezetet árasztani. Egy pillantás elég ezen socialis törekvés töménytelen hiányai, többnél több árnyékol-dalai átláthatására, 's mégis jelen körülmények közt nem megvetendő pótléka a' már igen is ó divatú köznevelésnek. Mert hiában, ma már czélszerűbb egy könnyű süveg, tarka kabát, mint lenne orosz-lánszivi Richard érczöltönye 's lovagiasan szép sisakja. — Valóban szerencsés a' főbb osztály, mellynek tudnillik még e' pótlék hatalmában van. Egy kissé kevesebb elágzás, több erkölcsi erő, el nem csavart philanthropismus, és számüzve leend az erőket megosztó, 's a' kebelből minden szentet kizáró eudaemonismus ördöge. Szerencsések, kiknek akaratjoktól függ a' dolgon segíteni; mert így — tán nem sokára, általánosabb leend annak megfontolása: milly elvek 's intézetekből veszik az ófjukor eltörölhetlen benyomásait azon örökös törvényhozóink, kik a' törvény hatalmas mechanizmusát egybealkotni 's átalakítani 's a' szokás erkölcsi hatalmát vezérelni, születtek.“

De mit tegyen 's teszen azon osztály, melly a' szerencse adományiban olly szükén részesült?

Iskolába küldik a' gyermeket 's ez elavult formák, mohos rendszerek között, egy néha néha fellobbanó görögtűz fényétől káprázó szemekkel, homályos ösvényéről, a' tanulás hosszas évei után át-tör az élet szinpadjára; 's itt az előbbtől olly különböző világ nyílik meg előtte, mellyen nagyon gyenge volna az, ki hátramaradását nem érezné, — melly még arra is nyomasztólag hat, ki tanulás 's miveltetés vágyával hagyta el tanodáit. Valóban mintha rólunk szólna Bulwer következő soraiban: „a' ta-

4ére határozta... 15' 10' 0''... 52-64 88-95... 42-46 50-60... 37-38 52-56... 40-47 57-68... 40-43 62-65... 26-28 40-42

nodákban nyerhető két főbb tehetség, a' mások szavai elsajátítása 's az utánzás nem egyebek, mint műfogás=knack, 's nines a' köztanodák félig tunya, ingadozó 's felüleges folyamatában semmi, mi valakinek jövődő kitüntetését biztosíthatná. Pedig az ifju kitünni vágyik, keblét nemes szenvedély lelkesíti. Ki első felléptekor az ész tüneményeit híven megörzé, vagy ment volt syrenek incselkedéseitől, haladni kíván dicsőségvágyával. De hol az eszköz, hol a' vezéresillag? Melly utat, melly rendszert kövessen? Egyik 's másikon könyörül jöltevő nemtője, 's ösvényt mutat kegyenezének.

Ez uton szedi szép honunkban legtöbb fíradózásának édes gyümölcseit, 's ime a' köznevelés második pótléka: az ö n n e v e l é s.

Nines polgárzatban a' haladásnak biztosabb jele, mint az önnevelés számos példái; mert csak ott szokott az nagyobb kiterjedésben létezni, hol élet és mozgás uralkodik. Ugyanis kiterjedtebb önnevelés az, melly a' közélettel kölesönöz irányt, 's kibontakozva a' tanoda homályos elméleteiből, a' tapasztalással szövötközött ész által vezéreltetve, maga tör ösvényt a' tudás szent hona felé. Ez uton látunk napról napra, jelesnél jelesb kapacitásokat merülni fel; 's általányosan a' jelen nemzedék koránsem áll a' műveltség olly alsó fokán, hogy az összehasonlításnál pirulnunk kellene; 's mégis, bármennyire fészkelte is magát agyunkba e' hiedelem, biztosabb irányt adó intézkedések hiánya mellett, jövendőnk iránti aggodalmunkat, ez csak nevelni volna képes. Ugyanis a' tömegben nyilvánosult önnevelésnek csak bizonyos korszakai vannak. Haladásban a' tér szüntelen változik; tanok kelnek 's tanok enyésznek 's az erős alappal nem bíró zsenge nemzedék nem bírja kísérni az eszmék menetét, minden tér új neki, 's a' következmény apathia 's erkölestelenülés.

Nálunk a' műveltség igen egyoldalú. Nem különböző tudományágakból összeállott egész az. De miként is fejlődhetnék onnan több oldalú műveltség, hol a' tudományos tanodák nem felelnek meg a' kor kívánatának, hol a' művészet honára nem ismer, hol minden specialis iskolák, minden serkentő gyár- 's műipar hiányzanak. Igaz ugyan hogy önnevelés nélkül sohasemki sem vergődött jelentőségre. De ott, hol e' rendszerezett irányt adó elemek hiányzanak, csak egy fognak annak némelly példányai feltünni, mint vadonban a' tápláló gyümölcs. Vegyesen szét-szórva mérges növények szomszédságában. Illy iránytalan fejlődés csak jövendő zavarok csiráját rejti magában. Az illy műveltség soha sem tiszta haladás. Ez mindig olly szükségeket szül, mellyeket kielégíteni nem képes. Néhány lángoló agyban tulságig központosítja azon eszméket, mellyek ollykor érettségre századokat kérnek, 's mellyeket térben talán csak egy világrész képes kiegészíteni. Ezen eszmék végre pezsgésbe jönek, 's ekkor kezdődnek a' nem tiszta haladás gyászos eredményei. —

Valóban gondos 's a' maga és emberiség érdekeit szíven hordó kormány nem lehet közönyös a' nevelés, a' közoktatás iránt. Mert a' polgárzat főbb céljainak elérésére nem lehet hathatósabb eszköz, mint a' közoktatást a' politikai alk otvánnyal 's józan haladással öszhangzásba hozni. És im, ezen állításon alapszik azon igazság, hogy hazánkban, a' kormány részéről szükséges volt, a' tanodák átalakítására nézve, a' politikai reformok 's socialis mozgalmak fejlődésében vett irány némelly eredményeit elvárni. Például: győzött volna azon még ezelőtt csak 5-6 évvel, az ország színe előtt kimondott esoda vélemény, hogy nyelv 's nemzetiség különböző eszmék, 's innen szükségtelen bármilyen korlátok között is nyelvi egységre törekedni; már ha ez és sz. István király sokszor idézett, de a' mai világ család-rendszeri politikájával tisztán szemközt álló véleménye nemzetünk jobbait álomba ringatják: ugyan lehet vala e' nyelvünket közoktatási nyelvgyanánt behozni?

A' távolabb multban nálunk a' közoktatás a' kor kívánatának megfelelő, más jelesb nemzetekével egy fokan álló vala. Jelenben más nemzetek sebes lépétekkel haladtak a' polgárisodás ösvényén; 's mi? Mi is mozgunk, haladunk, vagy is inkább készülünk haladni. —

Nines tárgy, mit egy általányosabb polgárisodás jövendője fölött lankadó reményinket inkább fel tudná élesíteni mint azon jelenet, mellyben a' nevelést, a' polgárisodás ezen legfőbb elemét, a' legnagyobb statusférfiak elmékedésök tárgyává tétetni

látjuk. Valóban mindenfelé igyekezet mutatkozik a' tudományos műveltség közönségesebbé tételére. Azonban ha fontolóra vesszük azon nehézségeket, mellyek a' nevelés 's közoktatás körül szoktak fölmerülni, aggodalom fog el, nehogy az eddigi szelcsendből zátonyra hányassunk. Az idő haladásra szólit fel, 's a' vezéreszme szavakban központosul: a' nevelésnek, mint minden más politikai intézkedésnek, a' nép öszses organismusával teljes öszhangzásban kell lennie. Az idegen intézkedések vak utánzása, bizonyára álutakra fognának vezérelni. Ha Poroszhoz kivesszük, még mindenütt roppant sok a' teendő a' nevelés körül, míg az máshol azon szép magosságra fognak emelkedni, mellyen ott áll: 's még is, mi is ovakodnánk B r o u g h a m m a l, az ottani rendszert h o n u n k b a átültetni. Mi igaz e' tekintetben ma már igen igen a l a n t állunk, 's pedig olly időszakban, olly körülmények közt, mellyekben minden évi hátramaradás egy évtizeddel vethet hátrább a' polgárisodásban. Semmit sem vigasztal azon körülmény, hogy tán panaszunkat, a' polgárisodás olly magas fokán álló Angolhon lelkesb fia, például, egy Bulwernek honában a' nevelés hátramaradása feletti parainesise szavaival, csaknem kimerítőleg kifejezhetnők. Ugyanazon okok is különböző körülmények között, különböző eredményeket szülnék. Angolhon hajója biztos révben pihen. Mi scylla 's charybdis között hányatunk. Azonban k o r á n t s e m azért hozattak fel ezek, mintha épen most volna leginkább okunk az iskolaügy feletti búslamentókra fakadni, most, midőn a' kormány tanintézetünk reformját legnemesebb szándoka tanúsításával kezdé meg. De ha elmúlt is a' tempus scindendi, még nines itt a' tempus consuendi. — Különös inkább az, hogy e' szent ügy nálunk olly kevés figyelemre méltattatik. Talán mert ez ügy elintézése a' kormány kizáró jogai közé tartozik? Ugyde van nekünk is e' körül jogunk. Földözük fel szükségünket, mondjuk el okainkat, azután kérjünk, kérjünk i l l e d e l e m e l és megadatik nekünk. —

E' tárgy körül több hónap lefolyta alatt nem kaptunk egyebet, mint a' B. P. Híradó 127d. számában „Némelly töredék-eszméket az iskolai rendezés szükségéről.“ Az ebben tanúsított legjobb akarat valódi méltánylást érdemel, 's ugyanazért sajnálva jegyezzük meg, hogy azt több helyeiben a' legjobb akarattal sem érthetjük. Szerző panaszol hogy köztanodáink r e n d s z e r e s studiumokkal kintzatnak, hogy azok „v á l a s z t o t t m e s t e r e k alatt vannak, kik néha még a' t u d o m á n y t e r m é s z e t é r e i t e k i n t e t n é k i l l e s vezették az ifjuságot.“ 'stb. Tehát nem rendszeres studiumokat, 's nem választott mestereket akar választatni szerző? Örömet vennők, ha mindjárt F. G. ur ezen ártatlan kérdésekért kissé neheztelne is, jó adag egyéb tapasztalásai kíséretében, ezek magyarázatát adni sziveskednék.

Végre is ezen tán kissé hosszabbra terjedő sorok célja nem egyéb, mint tanintézetünk rendezetési szükségét főkép azon okból sürgetni: hogy azok korszerű módosítás 's kiegészítés által, az értelmiség 's tiszta erkölesiség, szóval a' valódi műveltség legfőbb organumává tétetvén, szereztessék vissza irántok azon tisztelet 's bizodalom, mi nélkül nines állás nines üdvös eredmény. Pedig nines hon bolygó-csillagunkon, hol a' tanodáknak feladata lenne annyi különönmű elemet összeolvasztani, anynyi széttagozó érdeket központosítani, mint édes hazánkban! — 's nélkülök nines eszköz, melly ezt megtehetné. Ha esekély tehetségünk akaratunkkal egy fokan állana, a' kitűzött igazság sorainkban teljes fényben tündökölnék. Tegyen mindenki a' mennyit tehet 's innen szabad legyen nekünk is egy külön cikkben a' k ö z o k t a t á s i n y e l v e t t e n n i vizsgálatunk tárgyává. — K o v á c s K á r o l y.

Néhány szó a' Jász-Kunok belrendezése tárgyában. Ezen szó, belrendezés kimeríti megyénk közigazgatása' elavult gépezete lehetőleg kijavittatását, a' képvisleti rendszer 's szabadságunk néhány elbérált 's megcsontított pontjai kiegészítettését. — Ki figyelemmel kísérte megyei életünk irányában helyes 's nem helyes mozgalmait, 's elég szemes volt a' színezet redőji alá tekinteni, egy pszichologiai tükröt tarthatna előnkbe, melly megyénk autonómiaja álarzát, melly alatt — megtörtént — néha néha egyes érdekek szerepeltek saját anyagiságában előtűntetve, — különbséget tehetne politikai láthatárunkon feltűnt meteorok, 's a' köz-

igazgatásban szereplő haladók 's maradók között. — Megyénk — mellynek multja, tulnagyított anomaliák egymásból folyó láncozata, magányérdekek 's egyes tekintélyek küzdhelye volt — a' fejlődő értelmiség villanszerű hatása 's a' rendezést kívánók érélyes föllépése által szerkezete alapjában megrendítve — meg kell vallani — jelenben a' haladás stadiumán áll. Azon álomszerű vesztéglés, melly megyénk életműszerezetét majd egy századon át zsibbasztó békőjiban tartá, 's statusquojának beteg szint ada, egy új törvénybiztosította polgári élet reményében, egy szebb jövendő korányára vár, melly a' kölesönös kibékülés, ember- 's közös jogméltánylat utján, viszsza küzdelmink- 's teendőinknek egy józanabb irányt 's általa szelidebb hangulatot adna 's biztosítana. —

A' jász-kun népnek — az elégületlenek hízkegye szerint — boldogulhatása sine quanonja — leendő belrendeztetése — elágzott institutióinak nem a' kor sugalta 's helyeselte kinövései 's azon dulcamarai színelges gyógymód, melly mesterségesen elfedett sebeire illesztett — mindennapos gyakorlata, melly elavult belszerkezete 's össze-visszafoltított képvisleti rendszere következménye — indoka elégületlenségöknek, melly folyamában min egyre terjedve csak hamar rossz hangzásba hozá a' könnyen téríthető 's tévutra vezethető bizalma vesztett népet a' közigazgatás hibás gépezete 's az ebben szereplőkkel, melly később mint tudva van a' mult országgyűlésen keresé sérelmei orvosoltatását. Illyen nyilvános élet- 's eszme-surlódás, öszsetolult 's orvosolatlan expectoratiók' árja zavarja megyei életünk folyamát — bár egy darab időre rendezési reményink' fővény-órája lefolyt, 's a' jövő országgyűlés mint polit. pártok a' eselekvés mezején elszigetelt állásunknál fogva nem találkozhatunk 's így nem közelíthetve egymáshoz — míg magunk kiegyenlíthetők kölesönös kibékülés utján sérelmeinket, egy bizonytalan jövöre támaszkodunk — egy év repül el ismét fejük felett borujával, orvosolatlanul hagyva a' sajtó sebeket, mellyeket behegesztetni egyik pártnak ugy mint a' másoknak polgári köteleseége lenne. — A' nyilvánosság, melly helyesen alkalmazva a' megyei élet főtényezője, melly nyilatkozatiban szabadalmink' ereje vesztett néhány pontjai kiegészítésében az egy és kellő ut lett volna a' kibékülésre — számúro volt eddig megyénkben — nagyon igaz — de czáfolhatlan oka volt a' népnevelés hiánya 's egyes, — sebzett önszeretete 's büszkesége. Ez talánya fejlődő szellemi erőnk megtompulásának, ez volt azon síkos ut, mellyen tovább haladni nem tudánk, 's így a' nagy teendő a' belszerkezet kijavittatása 's közügyeink fonak menetele orvoslása időről időre elmaradt. — Illyes drámai jelenetek színhelye megyénk, három párt küzd egymás ellenében — egyik a' tisztviselői kar vulgo tekintélyes osztály, birtoka tekintély 's hatalom — a' másik az ugynevezett elégületlenek v. is a' közép osztály — jelleme: belrendezési erős szándoka 's azon szilárdaság, mellyel a' lefolyt o. gyűlésen sérelmei orvosoltatásában fellépett 3ik a' maradó rész, — ezen osztály parlagmezőn vár aratást. Majd a' eselekvés mezején midőn e' három párt szembesítve leendő találkoznak az érdekek, adjon számot kiki keble érzelmeiről, a' koczka ugy is el van vetve, mint a' P. Hírlapban a' kis kunsági cikk közölje mondá, hogy megyénk statusquoja felett a' jövő országgyűlés határozand. Megyénk százados ünnepéről máskor. — Egy kis kun.

Mármaros-megyei közgyűlés. Rendkívülileg hívtak össze Mármaros megye rendei márt 3-ára a' m. Inkey Imre kir. biztos munkálata következtében kiküldött hitósági két rendbeli parancs meghallására 's tárgyalására. Ezek egyikében megyénk három szolgabirái Sz. J. Sz. Zs. 's Sz. J. a' parancsban említett bünvádi esetekben állított hanyag eljárásukért megfedtetni rendeltetnek, alispánink egyikének hibául tudatik, hogy a' esendbizost bizonyolopás nyomozása végett kiküldötte, mennyiben a' parancs szavai szerint az illy rendeletek a' bűnök világozágra hozatalát gátolnák, 's hogy a' törvénysszéknek állandóul nem elnökölnek: mind kettejöknek rosszatatik, általában pedig a' megye- 's törvénysszékre azon észrevétel tétetik, hogy a' vétkeinek megvizsgálásában hanyag, azok megbosszulásában nem jár el, a' kárvalottakat nem káratlanítja. A' másik parancs pedig S. E. szolgabirót, mivel egy gökath. pap által meglőtt nevének esetét, csak több hónap multával vizsgálta meg, felfüggesztette hivatalától, 's ellene tiszti keresetet rendelt; mint szinté

maradók között. Nagyított anomagyányérdek és a fejlődő értelmisést kívánók érdekében megrendítve család stadiumán mely megyénk élet-szibbasztó békő-szint ada, egy új ményében, egy a kölesönös ki-nyilat utján, vis-egy józanabb i- adna és bizto- léguellenek hi- sa sine quononja tott institúciónak vései s azon dul- y mesterségesen lennapos gyakor- össze-visszafol- ezménye — ind- folyamában min- angzásba hozá a ető bizalma vesz- épezete s az eb- tudva van a mult voltoltságát. Hy- dás, összeszótult a zavarja megyei időre rendezési s a jövő ország- kévés mezején el- állkozhatunk s gy- míg magunk kie- utján sérelmei- kodunk — egy év al, orvoslatlanul ket behegeszteni k polgári kötele- mely helyesen al- óje, mely nyilat- zott néhány pont- illó ut lett volna a volt a népnevelés etc s büszkesége. megtopulásának, b haladni nem tu- erkezet kijavítta- e orvoslása időül lenetek színhelye ellenében — egyik es osztály, birtoka z ugynevezett él- jelleme: belrende- ság, mellyel a le- atásában fellépett; parlagmezőn vár midőn e három part k ez érdekek, adjon kezka ugy is el van unsági ezikk köz- a felett a jövő or- százados ünnepe- gyülés. Rendkivü- egye rendei mart. nkálata következ- belbi paranes meg- gyikében megyénk s Sz. J. a paranes- lított hanyag eljá- k, alispánunk egyi- dbizost bizonyos tte, mennyiben a eletek a bűnök vi- s hogy a törvény- : mind kettejöknek megye- és törvény- gy a vétke tények megbosszulásában káratlanítja. A má- ot, mivel egy gör- tetét, csak több hó- ggesztette hivata- endelt; mint szintén

F. J. seborvost is azért, mert nap elteltével egy olly meghalt asszonyról, kit felbontozni senki sem kívánt, de a teljes rothadás miatt lehetetlen is vált, állítólag hamis jelentésért hivatalától elmozdítja és szinte tiszti kereset alá vétetni rendeli. Váratlan volt e paranes, mert érdekelt tisztviselőink épen azok közé tartoztak — kik pontos és szigorú eljárásaik miatt legnagyobb részben bírák bizodalunkat, s fájt, hogy a felfedett hibák okainál épen ezeket kelle a paranes szerint tartanunk, kiket megszoktunk pontosakkal látni, a midőn ezek következtében említett s vádolt tisztviselőink mindegyike a RR. elibe terjeszté, nem ugyan mentő, mint inkább a paranes kitételeit felvilágosító észrevételeit, s esedeztek hogy a mennyiben ezimzett k. biztos ur által ezen vádakra nézve részint épen nem hallgattattak ki — holott mentő nyilatkozatra van hivatkozás — részint sokakkal az 1805: 5. t. cz. azon rendelete, hogy a vádlottal minden ellene szóló okirat közöltessék — nem tartatott meg, de felvilágosításaik s a beiktatott okiratokból épen az tünt ki, mikép a leküldött biztossági munkákat mellékletei szerint a megrovást érdemlő tények épen nem állanak, s Zai Miklós és Grecsek Vaszil, kik a paranesban megölettekül tétetnek ki, élnek, s nagyobb bizonyosság okáért személy szerint a közgyűlés elibe is állítottak, e munkálatot szigorubbán megtekintetni kérték. Ezen s több rilly okok a legnagyobb elkeseredést szülvén, egyhangulag sürgönyileg felirást küldöttek fel a megye RR. de, hogy a mennyiben a tiszt. biztos eljárása nem törvényszerinti, ezen egész munkálat semmítessék meg, azt e köteleesség alól felmenteni, s ha kiküldetésre tovább is szükség lenne, ezen munkálatot a törvények értelmében, bizalmunkat bíró főispánunkra ruháztatni esedezett, s igen helyesen jegyzé meg a jeles főjegyzői toll a felírásban, mikép megyénk e pillanatban ingerültebb mint valaha, s épen ez eljárás okozá hogy a szolgabírói kar, mivel a biztosi munkálát nyomán neki tulajdonítatik a fensőbb paranesban, hogy megyénkben a bűnök kellő szigorúsággal nem bosszultatnak, s a károsak nem káratlanítatnak, illy helyzetben kénytelennek érte magát e pályáról lelépni s elodátokai szerint a népre hivatkozni, hogy nyilatkozzék iránta jövő tisztválasztáskor, mellynek törvényszerinti ideje ugy is elkövetkezett; ha érdemesek voltak e vádra? s addig is hogy a közigazgatás el ne akadjon, fizetés nélkül máj. 1. jeig e hivatal meg tartani ígérkeztek, s bár a RR. mindent elkövettek, hogy e szándokuktól álljanak el, sőt nyilatkozatuk visszavételére erőtettek is, — viszsza lépésre azonban teljességgel nem bírhatták, s mivel e nagyobb erőtetés alkalmakor határozottan oda nyilatkoztak, hogy későbbek egyáltalában tüstint hivatalos körüket abban hagyni — a megye e lemondást kénytelen vala elfogadni, s megyénk főispánját ez eseményről értesíteni. — Ez eddigelé eredmény az azon biztossági munkálatnak, mellynek először kebelünkbe jöttkor e megye esendet s békét remélt, tanúság ez arra, hogy a megyének legtanácsosb mindig magában lennie orvost. Ne hirtelen fellobbanás, de higgadság vezesse lépteinket, mert sajátságos helyzetünk olyan, hogy socialis viszonyink kibonyolulása, nema centralisatiótól, hanem csak magától a megyétől várható.

Esztergomból martius fogytán. Régen ígértem a Jelenkor hasábjaiha tudósítást az esztergom-megyei közsébn a nyákról, azonban kiki tudja, milly nehéz nálunk adatokhoz jutni, pusztá elméletek pedig, vagy is üres szóhalmazok nem sokat érnek. Valahára mégis beválthatom szavamat s habár keveset, de érdekeset írhatok. — Esztergom vármegyében hegylancz (vértess-piliszi hegyseg) egyeb természetü kincsei közt közszenet is bőven tart begyében, jelenleg Barjót, Csolnok, Mogyorús, Tokod és Sárissápon gazdag bányák mivelletnek. Jelezen, a esolnokinak termő ereje évenkint 30 ezer mérő; bajótié 30 ezer; a két mogyorúsé 65 ezer; sárissápié 60 ezer; tokodié 200 ezer mérő. E mérők változnak, például a tokodi mérő 170 fontot foglal magában, a esolnoki csak 125 fontot. Legjobb a tokodinak közsene. A esolnoki és mogyorusi szén Pestre szállítatik a Rákos mezején levő téglágető kemencékhez; a többi ellátja a gőzhajó-társaságot, s egynemelly szesz- és apróbb gyárt. Kivéve a sárissápi, mellyet földesura gróf Sándor Móríc magá munkálta, a többi haszonbérben vagyon, s azon szerencsében is részesül valamennyi, hogy a Dunához közel esnek, hová szerző-

désileg a közel helységek fuvarozzák, s a dunaparttól rendeltetési helyére hajón szállítatik. Mennyit keresnek maguknak ez által is adózóink, a esolnokiak példájából ismerhető, ki a közelebb mult évben közsén-szállításért 4000 v. ft. nál többet kerestek, s e mellett gazdaságukat és tartozásaikat is becsületesen végezték. — E fölött Dömösön is födöztetett föl közsén, esakhogy éretlenebb, fakóbb s kevés, vagy is szűkkeblü vállalkozóink a további kísérletekkel felhagytak. Most Esztergom kir. város határán készül egy részvényes társaság illy szent a hegyek gyomrában kutatni, a szomszéd doringi határban pedig jobb és olcsóbbat állíthatunk elő, mint az esztergomi vagyis hazánk szívében rejlő közszenet. — A telenek sokáig tartása miatt a liszt ára felszökött, s a gazdák fáznak, mert a takarmány fogy, bárányok döglenek, szőlődöntés a kertművelés hátramarad. — Tavasz elején a jelen iparodó időben talán helyén lesz egykeveset buzdítólag felszólalni a selymészetéről. Esztergom vármegyében is létezik a rendszeresen minden megyében kívánt selyemtenyésztésre ügyelő választmány; de miként ez egyéb hazai küldöttséginknél szokott lenni, az elnök mineműségétől függ annak hatása, ha az elnök értelmes és erőlyes, a választmányi gép tisztét teljesíti, ellenkező esetben megakad. E választmányunk elnöke derék férfiú, a muzslai egyház buzgó és példás plebánusa Tillmann Mihály ur, ki egész figyelemmel kezelte valamin a megyei kertben, ugy azon kül a szederfácskák tenyésztését, ugy szorgalmazza a selyemhernyók nevelését is. Legközelebb mind a két járásban szétbocsátott körlevelet jónak láttuk közölni, miszerint lássuk: milly módon kell a néphez szólanunk, ha a jó ügy foganatosítását ohajtjuk; egyszersmind hogy ez iparágunk pártolót szaporítsuk. „Körlevél a selyemtenyésztés tárgyában. Honunk anyagi fölvirágzását a mezői gazdaság és műiparnak czélzerű vezetése eszközölheti; mivel egyes emberek csak akkor élhetnek boldog megelégedésben, mikor a hazában semmiben sincsen szükség. Azért köteleességemnek tartom tek. N. Esztergom megye minden rendü és nemü lakosit hazafülmag felszólítani a selyemtenyésztésre, u. m. olly gazdasági iparágra, melly tavasszal csak 7 hétig tart, vele asszonyok, nehezebb munkára tehetlen öregek és gyermekek is bibelődhetnek, mégis annyira hasznos, hogy illy 7 hetit esékely fáradsággal annyit szerezhet magának például egy adózó, a mennyi adója és irti tartozásának lehajtására szükséges. Ehez járul még az is, hogy jelenleg selyemért tömérdek pénzor. gunkból külföldre takarodik, pedig ha magunk természetünk selymet, a pénzjöllétünk előmozdítására kedves hazánkban maradna. Nem is kell azonnal alább hagyni, ha egyik másik évben nem jól utótt is ki a selyemtenyésztés; mert hiszen ha egyszer rossz termés van, vagy a jég elveri, azért ne vessünk többé? — Csak rajta esügedetlenül, az Isten iparkodásunkat meg fogja áldani! — A ki nem értené a selyembogar-tenyésztést, járuljon bizodalommal a nagytiszt. plebánus urakhoz, kik örömmel fogják jó szándékukat utba igazítani. — Kikben pedig felbuzdult a jó akarat, és selyembogarakat akarnak nevelni, idején, vagyis aprilis vége felé járuljanak hozzám jóféle tojásokért, mellyeket én az ipar kedvéért ingyen fogok osztogatni. Rajta tehát honfiak! mi se legyünk hátrábbvalók más művelt és iparkodó nemzetbelieknél, és tenyészszük a selymet! — Kelt Muzslán martiusban 1845. Tillmann Mihály muzslai plebánus s Esztergom vármegyében a selyemtenyésztésre ügyelő választmány elnöke. Illy lelkes buzdítások nem téveszthetik hatásukat.

Bihormegyei közgyűlés. Mart. 3dikán kezdődött közgyűlésünk rövid kivonata ez: Elnök alispán idősziaki jelentése felolvasatása után felkerült egy htsági intézvény, mellynek folytán némely egyesült görög kath. községek, mellyekre az 1837-ben történt érsek-választási költségek kivettettek, de mellyek időközben kath. egyesülteké lettek, az oláh püspök kérelme következtében illetőségük befizetésétől felmentettek. Ez intézvény elfogadtatott s ezt, a mennyiben a többség kifolyása lön, rendén látjuk, de nem azt: hogy az alispán a mint jelenté, a püspöknek csak abbeli kérelmére, hogy ő felmentő paranesért folyamodott, a már ezelőtt végzésileg megrendelt beszédét felfüggeszse. Igen furcsa fogalom a helyhatóság jogairól, hogy az alispán a megyemeghozott végzéseit a helyett, hogy foganatosítani segítné, inkább még felfüggeszti s még fur-

csább az, hogy ez ellen szót sem emeltek a municipalis jogokat olly féltékenyül őrizni szerető liberalisok. Csak való az, hogy az emberek akkor hallgatnak, midőn szólniok kellene, és akkor beszélnek, midőn épen a hallgatás tanusitna philosophiát. Felolvasatott ezután az egyesületek szabályit felkérő ismeretes intézvény, mi nem kis vitára nyújtott alkalmat és azt eredményezé, hogy a szabályok fel nem küldetnek. Ugyan de miért nem? hiszen elősmértetik, hogy a főfelügyelési jog a Felségét illeti; az igaz, de hiszen korunk némely politicusainak logikája épen azt következteti, hogy felküldeni nem kell. Szőnyegre került Nádor ő fensége levele is, mellyben a Rdekkal tudatja, hogy miután a kir. biztos munkálkodása tárgyában a törvényes közlést rendelő htsági intézvény és a kir. biztos munkálkodását törvényesnek elősméro s ő Felsége meghagyatából későbben keletkezett intézvényben összeütközés nines, a közbenjárás nem szükséges, sajnos tudomásul vétetett. Tanujivalánk ezután egy hivatali furcsa betöltésnek; nevezetesen a volt házi főpénztárnok elhunyván, jóllehet a helyettesítés jogát a főkormányzótól elvitatni nem lehet, a Rendek mégis aból a főkormányzót kizárták s a betöltésben olly sajátságos modort követtek, mit nem hagyhatni említettlenül, t. i. gyűlés első napján az határozatlik, hogy főpénztárnoknak vállalkozók más napra jelentésék magokat, mintha bizony a megye főpénztára olly mellesleges esekélység volna, hogy 24 óra elegendő 200 mérföldnyi megye főpénztárnokságra képes egyedit mozgásba hozni! Következés az lön, hogy senki egyéb, csupán egy hivatalától elmozdított uradalmi gazda-tiszt jelentkezett s most már őt üdvezzük a megye házi főpénztárnokának, kinek egyedisége ellen részemről ugyan nines észrevétel, de van igenis az ellen, hogy a főkormányzói jogok csonkítottak. Mert ha már a megye főkormányzójával érintkezésbe jutni nem akart, maradt volna saját körében és helyettesített volna ideiglen jelen s elegendő birtoku alpénztárnokink közül egyet e hivatalra: ezt kívánta volna a jó rend és az is, hogy a főkormányzó jogait bitorolni akarni ne látszassunk. A közmunkák tárgyában beadott küldöttségi eljárásra tőrőleg megemlitendő, hogy annak véleménye, miszerint a megyében kir. biztosi felügyelés alatt megkezdett nagyszerü vízszabályozás szinte közmunkával teljesíttessék, nem fogadtatott el, s ez által a törvény betűje teljesül ugyan, de a vízszabályozás fenakad, több ezer napszám füstbe megy, és vizeink akkor lesznek szabályozva, ha isten valami csuda erejü Mózessel vagy pénzmannával áldand meg, addig pedig elég alkalmunk lesz tengerszerű áradásokban gyönyörködhetni (?) s ebben, hogy az adózó veszt legtöbbet, ugy hiszem nem kell commentálni, a közmunka iránti rendszer azonban csak jövő évben lép foganatba. ☺

Soprony-németujhelyi vasutársaság. E társaság alapítóinak martius 30kán tartatott közgyűlésében a nm. helytartó-tanácssal kötött s legfensőbb helyen megerősített szerződés előterjesztése után a részvény-társaság — az ő fels. által legkegy. jóváhagyott alapszabályok szerint ünnepélyesen megalapítatván 10 igazgató tag választatni határozatott, kik is következők: Széchenyi István gr., Sina György b., Rohonczy Ignác alispán, Doblhoff Antal b., Miesbach Aloiz, Schönerer M. építész-igazgató, Tschurl Eduard, Hofer Péter, Lenck Samu és Lunkányi János. Határozatoké továbbá: 1) Hogy Eszterházy Pál ő hgségéhez és Soprony városa ns. tanácsához s közönségéhez köszönő irat intéztesék a vasutra megkívántató föld ingyen átengedéseért. 2) A társaság czimzete a sopronyi váltó-törvénszéknel beiktattassék. 3) Az első részvényrészlet az alapszabályok 10 §-za C pontja és 7. §-za értelmében junius 1ig befizettessék t. i. minden egyes részvénytől 25 pft. 4) A tett ajánlatok következtében begyült kezdési tőke mindjárt az alapszabályokban meghatározott első részlet-fizetésekor vissza fog térítettni. 5) Az említett jóváhagyás következtében a már eleve kitűzött pályavonalokhoz kezdendnek azonnal. Mellőzve a többit, mikről e gyűlésnek nem sokára nyomtatásban megjelenendő jegyzőkönyve értesítendi a közönséget, egyedül azt teszszük még ez alkalommal közzé, hogy az építésre megkívántató 1,500,000 pftnyi összeg megszerzése végett 7,500 darab 200 pftos részvény bocsátatott ki, mellyek Sad részletekben s évnegyedenkint fognak befizettetni s mellyektől az építés-ido alatt az alapszabályok 1. §-za F pontja értelmében 4% kamat fog fi-

zetteknél felénkint. Ez uttal egyszersmind a részvényi előjegyzés birtokosai (Promessen Inhaber) figyelemzetnek az alapszabályok 1. §-nak C pontjában megírt 25 pftos részvény-részletnek f. évi június 1-ig befizetésére vagy Sopronban — a soprony-bécs-ujhelyi, vagy Bécsben a középponti bécs-glogg-nitzi vasúttársaság hivatalainál, hol egyszersmind ideiglenes részvényjegyek (Actien-Interims-Scheine) fognak kiszolgáltatni. Ugyanezen pénztáraknál váltatnak vissza a fönemlített részvényi előjegyzés is. Soprony mart. 30-án 1845. A soprony-német-ujhelyi vasúttársaság igazgatósága.

Budapesti napló. (April 10-én.) Derült napjainkat a folyó aprilis változatosságában kedélyváltozatok is követik, s az ember hol felvidul, hol elkomorul, mint a napi jelenségek proteuszi alakoskodása játszadoztatja gondolatunkat; így történt, hogy a jég eltávozta a fővárosunk a bekövetkező élénkebb közlekedésnek fővárosunk közt, minek reményére az állomásukra szállongó hidhadjók is meginkább jogosítanak; azonban hamar hiúsult vázrakozásunk, mert a hid még most is szakadozott darabokban lebeg a folyvást duzzadozó (16' 17" magasságú) hullámok fölött, s ha e nagy ár sokáig tart, még pár hét is elmúlhatik a hid tökéletes beállításaig; a dereglyén átszállás pedig oly alkalmatlan, hogy csak az tudhatja legjobban, ki már többször durva lökdöztetés közt, legkevésbé sem keesegtető társaságban, megkísérelte az átkelést; e fölött még a nem adózók seregéből lelkismérete nyugalma végett üdvös kivételt tesz. A Duna folyvásti növekedésében több feldunasori pince vízbőséget nemcsak borkereskedési tekintetben nyeldekkel; a külvárosokban pár esatorna esordultig megtelt; sőt budai átjárók a vízi-városból azon kedvetlen hírt hozzák, hogy egész ház sorok állnak ott vízben. — A jósefvásár utómozgalmai vagy sereg-hajóji fenmaradtak e napokra; sok árutelt hajó t. i. a jég eltakarodta utáni akadályokat legyőzve kikötött partunkon, s áru-rakványit kiállítá; közülök azonban egy a feloszlatással küzdő uszókola maradványiba ütközve elsüllyedt, mint szinte egy molnársajka 80 zsák liszterhével, emberei azonban megmenekültek. A vízi látványok közt föltűnő tárgya a sőházon alul egy nemzeti színekkel díszített hajó, honi malom, mely többi társával mintegy kaczerkodik látszik figyelemre méltóságában; pedig ez nehezen lesz különb és így ha nem peioris legalább ejusdem farinae. Az említett közlekedési bajokon a rendes járata, Buda és Pannónia gőzcsövek néhány nap óta mégis könnyítették, melyek vízmentiben és vízellen egyenlő biztonságossággal szeldelik a rohanó özönt. — A Dunánál végezővén dolgunkat, térjünk a városba szétnézendők belsőbb életviszonyaink közt is. Itt ismét szép fejleményekről nyújthatunk tudósítást, melyek általános művelődési haladásul tekinthetők; ilyen az állatkinzáselleni egytel, mely a természetvizsgáló társulat indítványzása után almási Balogh Pál m. akad. tag buzdítására keletkezett s elnökévé b. Nyáry Pált választotta, a tervkészítésre magát a buzdító s illetőleg másodindítványzót bizván meg, így remélhetni, hogy az állatkinzás megszüntetésének támadandnak nálunk is apostolai, csak hogy más részt attul félhetni, hogy helyettük nemesb teremtvényeket kerítend a sors esigázás alá. — Másik szép tett az emberiség oltárán, melyről majd minden lap tesz említést, Társalkodónk pedig előleg ismértető, hazánk hajdankori állapotját világszító jeles műt; Pannónia térképe a 3ik században, barokói Rosty Zsigmond által, hol a munka érdeme mellett főleg szerző azon nemeslelkű áldozata méltó pártfogására, hogy a jövődelemből saját részire semmit sem igényelve, azt árvali és szepesi sanyol feleink javára szánta; kívánjuk hogy Pannónia térképe minden tájainkon minél méltányosb pártolásra találjon. — A magyar kereskedelmi társaságrul egy pár lap azt rebesgeti, hogy két gőzöst épített, melyek honi termékekkel rakottan s két ügyes magyar kapitánytól kormányoztatva Amerikáig szándékoznak. Mi, ha ez teljesülne, szívünkben örüdenénk; — de a szándék valószínűsítését a társaság saját hajóján főleg gőzöseink alig hisszük eszközölhetők, mivel pénzerejét most még gyümölcsözőbb vállalatokra fordíthatja, mint ily költséges kísérletre. — Minap egy embert a soroksári utcában elsodrott a halál; őt t. i. mint sok szerencsétlen embertársát veszélyes kórság ost omlotta; a pályinka-szerelém; melynek kéjében miután nyakig felt, az utcán, eszméletlenül rogyott össze s kimúlt. — A bérkocsisi vágatás ellen, melynek eléglenők már áldozatait, újra hathatós parancs bocsátatott ki. Vajha fogantatos lenne az eddigieknél, de tamások vagyunk benne. — A nyiló tavasszal számos bérkocsis szándékozik egyesülni a budai hegyekbe kizárólagos szállítás végett. Egyik jeles mulatóhelyünket a város-igetet szokásszerint módfelett árasztják el a koldusok; ha csakugyan valódílak azok s munkaképtelenek, ohajtánók őket az irgalmasság helyeire utasíttatni; de valóban esőmőrletes mulatság, ha gondoszlato idönket s helyeinket a valódi vagy színlett nyomor szemléletében kell töltenünk. — Városunk esinosítási tekintetében említést érdemel a nagy új-vagy vásártérnek tervszerinti kiegyengetése s kavicsoztatása; a tereziavárosi hajóstér arra tüzetet ki, hogy a kerepesi uton eddig tanyázott sátorok s apróárusok ide tétessenek át, mi által mig amott a forgalom növekszik, itt kényelem tekintetében nyer a város, mert e sátorok mellett nem lehet haladni akadozás, szoron gás s hajnékül. Noha majus nines; mégis megnyiták már a nyári szinkörök, a nép a reménybeni zöldbe tódul, vigalmat hajhász, és jó napokat, melyek esendes családi körében nem találhatók. A már megzendült esti katonazenészkarra nézve azon ohajtását fejezzük ki számos polgártársainknak; lenne szives minél gyakrabban emlékez-

tetni bennünket Magyarországra, nemzeti melodiák hangoztatásával. Még három említendőnk van: 1) a naplónkban (lapunk 7. számában) közölt egyetemi tanuló hírtelen halála esetét Arányi Lajos tr bizonyítványa után oda igazítjuk, hogy Késmárky I. első évi böselekedő s a vó s a g y - g u t a következtében mult ki; s böselekedő a mérgezés jelei némi izgatási állapoton kívül nem mutatkoztak. Ezt annál szivesebben látjuk a divathírre vergődött megétezt. 2) A kegyesiskolai rend helybeli nagyérdemű oktatókarához több szüle, s az egyetemi méltányos házi tanítók által felszólíttatva intézzük azon méltányos kérelmet; lennének kegyesek 2ik félévben a délutáni iskolát azon egy időben kezdeni meg ezentul majusig is az egyetemi lezkezdés s így délutáni 3 órakor kettő helyett, hogy a lezkezdés s végzés időkülönbsége miatt e két intézetben a különös gondviselés alatti gyermekek Mentort nélküli kalandozása megakadályoztassék. 3) Végre — minek naplónk elejére kellett volna töltenie: Le a kalappal! s bók és koszorú! Örvedetes meglepetésünkre t. i. épen most juta kezünkhöz egy esinos füzet köv. ezmimel: Shakspeare összes színműveivel s így összesen 38 ily füzettel gyarapítani buzog irodalmunkat s a még nálunk oly kevéssé ismértetes oly kevéssé méltatott óriási teremto lángész, leguagyobbikát nemcsak Britanniának, hanem e nembem az egész irodalmi világnak — honosítva megismértetni velünk még pedig hű tolmácsolatban. Le tehát igazán a kalappal s mély bók és repkénykoszorú színpemünk ily jeles tagjának! Mi a legőszintébb lélekkel ohajtjuk, hogy leghőbb hazafi részvét s pártolás kalauzolják e szép lelket magasztos vállalatában mind végiglen, miszerint érdemes atya is diesőülhessen így nevelt lelkes magzatában s az érdemes honleány is részesülhessen borostyánja mellett azon példátlan örömben, hogy a nagy Shakspeare összes színműveivel ó vala szerencsés s legelső hű tolmácsolatban megajándékoznai a magyar nemzetet! Faxint superi. Egy egy füzet ára 15 kr. pengő, minden kéthéiben egy füzet jelenik meg s így 18 hónap alatt az egész! ki egyszerre fizet előre az 18 v. ftért kapja meg Geibel Károly s minden pesti könyvárusnál s magánál a fordítónál (ujvilág-utca) a vaskapunál 150 emelet). — Szombaton april 12-én nemzeti színházunkban bérlétszínnyel először adati fog, 'Thiama' ost r. o. m. a. komoly lantos drama 3 szakaszban, írta Császár Ferenczenéjét Thern Károly.

Spanyolország.

A madridi Tienie hoszszadalmasan értekezik a vitoriai özszeesküvés okai és céljáról; elsőbbek közé leginkább a kormánynak regressív lépéseit sorozza s azon kegyetlenségeket, melyek naponkint vérpadokon hajtottak végre; utóbbiak pedig azt állítja lenni, mely szerint az özszeeskütek az 1812-ki alkotmányt akarák visszaállítani s Esparterot viszahíni, ki őket esekelvéseikben vezérelné. A nyugtalanok San Sebastian várát akarák hatalmukba ejteni s innét megkezdni a hódításokat. A hadi törvény több katonai tisztre s közvitézre, kik e merényben részt vönek, hozott itéletet, mely szerint ezek többnyire várfogsággal büntettetnek. A marokkai parton fekvő Melilla nevű spanyol vár őrsége ismét megkezdé a marokkaiakkal ellenségeskedést, mart. 3-án t. i. egész éjjel tüzelt egy marokkai csapat, melyről oly véleményben volt, mintha az ellenséges szándokkal közelednek a spanyol birtok felé.

Anglia.

A mart. 13-diki alsóházi ülésben Cobden indítványt tön egy választmány-kinevezésre, melynek kötelességévé tétessék a földmívelés pangásának okait kifürkészni és szigorú vizsgálás nyomán véleményt adni a háznak; mennyire hat elnyomólag a vérendszer a földtulajdonosokra, haszonbérlokre s kivált a mezei napszámosokra, kik napról napra nagyobb szegénységgel küzdeni kénytelenek? Az indítványzó szónok hivatkozott a nevezetes mezeigazdák azon legközelebbi nyilatkozatára, hol ezek az angol haszonbérloket felét fizetéstehetlenné mondják, másik feleugyan még fizetési a kialakított bért, de saját tőkájéből, mely a mostani körülmények közt minélelőbbi kiapadásnak néz elibe, s akkor ezek is koldusbothoz nyúlhatnak a gazdag Albion szegényére. Szónok ez elhatalmazott népszegényülés több okait sorolá el s köztük az igen észrevehető tökehiányt, az önzésteli haszonbéri rövid szerződéseket, melyek mind haszonbérlokre, mind napszámosra egyiránt veszteséggel hatnak; de kivált kicemelé a gabnatorvényeket, melyek ha megszüntetnének, s a gabonának általános szabad piacz engedtetnék, rövid időn a most inségüző nyomor elenyészne. Herbert hadi titoknok a kormány nevében ellenzé az indítvány elfogadtatását; részint mert több ízben neveztetett már ki bizottság hasonló célra, de eljárásuknak legesekélyebb eredménye sem lön; részint mert illynemű választmány-kinevezés

azon roszt következtet huzná maga után, mely szerint a földtulajdonosok és haszonbérloket közt minden további jótékony surlódás megszakadna, mivel ezen választmány kineveztetése által könnyen azon vélekedésre jutnának, mintha a kormány a gabnatorvényeken változtatni akarna; így senki sem akarna eladni, vagy venni mezei jószágot, vagy illyent haszonbérlelni, mig a választmány vizsgáló jelentéséről törvényes nyilatkozás nem keletkezik; már pedig, kérdi szónok; türhetőbb lesz e illy körülmények közt a napszámosok és haszonbérloket állása? nem hihető e; hogy ott, hol ma tán éheznek, ekkor éhenhalni is fognak? stb. Howick l. a vérendszer kártékony hatását a földmívelésre s ennek kezelőre háritgatá s beszédében a kormányzó politikát nem legkimélőbb hangon ostromolván az indítvány mellett szavazott. Több szónok nyilatkozott még pártolólág s ellenzóleg az indítványt, végre szavazat alá eresztetve 213 szóval 121 ellenfeletetett. 14-én a felsőházban a zsidók polgárosittatásáról szóló bill harmadszor olvastatott, mely alkalmossal a cambridgei hg az izraelitákat mint az ipar és kereskedés esüggedetlen előmozdítóit híven jellemzé, kik t. i. már Egyiptusban Mózes alatt megkezdék a kereskedést a kölesönvett edényekkel stb. — A 17-diki alsóházi ülésben Miles képviselő javaslatot terjesztett elő, mely szerint a már megkezdett adó-esökentésben a földmívelés is részesítették; de ezen javaslatot, miként gyanítható volt, a kormány hevesen támadá meg, a vitatéren azonban a wigh ellenzéke lett a győzelem, mivel minden elméncz megjegyzést igen hangos tetszés s kacaj fogadott az illetők nem kis boszuságára; szavazáskor azonban a javaslat mellett 78, ellene 213 olvastatott, s így gunyjaul a hangos tetszésnek is megbukott.

Az angol vasutaknak mart. 1-től Sig s így egy héti összes bevétele tesz 85,695 ft sterling, ebből a great-westerni vasutara 13,165 ft, a london-birminghamira 14,336 ft, a south-westernire 4394 ft, és a london-doverire 4170 ft esik. Az angol bank boltjában most 15,876,438 ft str. hever arany és ezüstben, s az utolsó hétkben 29,040,075 ft str. értékű jegyet bocsátott köz forgalomra. A skót és irlandi bankok összesen 10,108,266 ft str. értékű bankjegyet bocsátottak ki.

Mart. 17-én ünnepeletett meg Dublinban sz. Patrik napja, polgárok és katonák egész fényben, s a nép teljes jó kedvében élvezé az ohajtott nap örömeit. Heytesbury l. alkir. a várezkélyen jelent meg, mellén nagy pléh-lemez volt látható, ezen jel megkivántató külbélyege ezen ünnepek, mely nélkül megjelenők kisebbitéseket kénytelenek eltúrni. A repeal is e napon tartott gyűlést, hol O'Connell is megjelent, kalapja oldalán palmaággal, mellén nagy szerű pléh-tányérral; a nagy izgatott így megjelenni látó nép örömszajval alig hagyhatott fel. A heti repeal jövedelem 400 ft str.

Peel a közelebb mult ülésekben ismét többesatát állott ki vámjavaslatát s miként némelyek mondják: politikai irányának változtatása miatt; de mind ezen megtámadtatások alatt hidegvérüleg viselte magát, mint valódi angol, akár jöttek azok saját pártfeleiktől, akár az ellenzéktől, s csak másokat hagyott szónoklani; de midőn d'Israeli őt személyileg támadá meg, fölkelt s a jelenlevőket részint a lángész hámulására, részint helyeslére erőteté. P. kormánya tulajdonk. tory kormány, s ellenzéke a whigek; de azon újítások, melyek Peel terve szerint a harmas országban a közelebb mult négy év alatt létrehozattak, nem a tory politikának szüleményei, mert inkább a whigek szellemében tünnek fel; a toryk eddig csak gyaníták esalatásukat, de most már hiszik, hogy legfőbb emberüktől játszottak ki, s ezért jajveszékülésük oly szivreható, hogy a hallgatókat vagy irgalomra vagy nevétségre készítik; minden törekvésök: kormányvezéröket hajdani kerékvágásába visszaesdetni, sikeretlen, mert a lángész Peel a 70 vagy 80 követőt, kik pártjának eddig nyílt emberei voltak, már nem tartja elégnak, hogy erejüktől gyamolítatva a kormányt továbbra is diesőséggel tarthassa meg, szükségesnek látja tehát az új eszmékkel, s ezek hirdetőjével is megbarátkozni s felvezetni ekkép Angliát a hatalom és gazdagság azon irigylendő fokára, mellyen eddig birodalom vagy ország a földtekén még soha sem volt; s ezt Anglia legkönyebben éri el a szabad kereskedés eszméjét pártolva és hirdetve, mert gyárai, müipara a tökéletesség azon pontján virágnak, melyek az egész világ kereskedési forgalmá-

val győzelmesen versenyezhetnek. A whigek örövendnek a győzelemnek, melyet a torykon saját vezérök által kivittak. Gladstone, jóllehet a minis-terekből már kilépett, mégis tanácsosnak tartja az új vállalatok mellett egy korszerű, s a fölvetett tárgyakról alaposan értekező röpirattal föllépni a főministert támogatni; ezen röpiratot a sajtó általános helyesléssel kíséri; ezime, Remarks upon recent commercial legislation. (Észrevételek a jelen kereskedési t. hozzás felett) — Az angol lapok napirendre hozák Broglie követségét a kutatási jog kérdésében, s javaslatát, mint létesíthetlent előre is félrevertet- nek hirdetik, mert általa ugymond az eddig szer- ződésileg megállapított kölcsönös motozás megszün- nek, vagy más szavakkal: az eltörlött rabszolgá- kereskedés más név alatt visszaállítatnék. Különö- sen a Spectator igen észszerűtlennek tartja a rab- szolgaárusságot fegyveres erőszakkal elnyomni; sőt ez épen oktalansággá válnék a franciaia küldött terve szerint, mert ezentul 3 fregát: egy angol, egy franciaia s egy amerikai fogna használtatni an- nak való sítására, mit eddig egy teljesített. Ez körülbelül az említett lap szerint ollyasdad, mintha valaki az egyedi nemzetiséget tekintve tör- vényt akarna hozni: mely szerint a londoni zseb- lők csak saját nemzetiségökbeli rendőrök által fo- gathassanak el, vagy is az angol tolvaj angol, az írlandi írlandi, a skótziai skót rendőr által. Minő fel- séges kísérlet lenne ezt az afrikai partokon fogat- natba venni, hol azután a spanyolok portugálok és braziliaiak is megjelenének, s a jog hasonlatánál fogva kívánák: hogy valamely gyanus spanyol hajót csak spanyol ezírkáló motozhasson meg, ugyan így a portugáli, braziliai stb. Innét láthatni: hogy a franciaia motozási újabb terv nem megsemmisíteni hanem szabadtékosítani szeretné az aljas emberüz- letet; s ezért hiszik és bizonyossá teszik az embe- riséget az angolok, hogy mi sem leend belőle.

Franciaország.

Mart. 17kén a párek ülésében az elnök jelen- tés tön: hogy a ház egyik tagja Panges marquis

lyányának halála óta eltűnt s hollétéről semmit sem tudnak. Az eltűnt marquis irt az elnöknek, hogy a kamra előtt jelen nem léte miatt mentse ki. Ezen je- lentés általános részvétet ébreszte. Mart. 20án min- den minster a királynál vala titkos tanácsos. 19kén a párek házában gr. Daru javaslatára véleményzés végett nevezett bizottság jelentése terjesztetett, mely a veszélyes börzejáték s a vasut-részvények- kel visszaélések megzaboláztatására hathatos rend- szabályokat javasol, de ezelt ezen javaslat, habár törvényé szentesítették is, aligha érend, annyira el- harapozott már a gonosz. 20án a kamrák üléseit egész husvét-utáni hétfőig elhalaszták, miután t. i. jótékony ezélokra 200,000 fr. hitel ajánlatott. A földművelés s kereskedési ügy ministere 1500 fr. ju- talmat tűzött a marhavészről készitendő legjobb ér- tekezésre: határidő 1846. Apr. 19kén Vauprigneuse a Quotidienne felelős kiadója egy évi fogsága után, nemkülönbén Aubry Foucault a Gazette de France felelős kiadója szabadon bocsátattak. — Broglie hg Londonba utazott az ottani kormányal a motozási jogról értekezendő: hir szerint Broglie köv. javasla- tot terjeszt elő: 1) Rontassék le az afrikai partokon minden ollyas épület, melyek a rabszolga-keres- kedést akár közvetlen, akár közvetve elősegítik. 2) Haddal támadtassék meg mind azon néger főnök, ki ezen aljas emberüzletet tovább is gyakorlandja. — Mart. 16kán Bugeaud tábornagy tiszteletére fényes lakoma rendeztetett, két kir. hg is részt vön a tár- saságban. A terem gazdagon volt díszesítve; a csil- lárók s 6000 égő gyertya pazarfényben usztatá a művészileg ékesített boltozatot. A franciaia lapok hosszú sorozatban közlik az ételek s italok neveit, elmondják: hogy 32 fűcán és szalonka, 258 fűrj, 64 kappan, 16 f. írósvaj, 64 tál zöld babbal, articsóká- val, spárgával tetézve, 128 tál csemege stb. és 800 palack bordeauxi és champagnei, 100 madeirai, 500 pohár punes a la romain, 500 csésze kávé stb. fogyott el. 400 inas tevé az asztal körüli szolgálatot. A lakoma kezdődött 7 órakor, s végződött késő éjjel. Alant a kivilágított ablakok alatt mintegy 2000

éhes has korgott lesve a hulladékot. — Az Algirban légbe röpült löportorony romjai közt másnap egy tár- saságra akadtak, melyet a veszély épen kártyázás közben lepott meg; mindegyiknek fásult kezében találtatott a nevezett játékszer, az omladékok közt bukkantak még egy négerre is, kit senki sem ismér, innét gyanu támadt, hogy tán ez vetett tüzet a lö- porba, hogy ezáltal a francziákat megfoszssa védel- mők legfőbb kellékétől, s elősegítse Algirbéli ki- üzetésüket.

Guizot sürgönye a schweizi szövetségi gyü- léshez a franciaia ellenzéki sajtónak tág mezőt nyit a minster megtámadtatására, s kormányzói tehet- lensége, tapintat-hiánya, népszerűtlensége lele- ptezésére. Ezen megtámadások, kivált a Nationalban olly kitételekkel színezetnek, melyek ha nem part- érdekből, de szilárd statuszani szempontból indulná- nak ki, csudálkozunk kellene: mikép tarthatá meg négy éven át a franciaia nemzet illy vezér alatt a világ hatalmasságának mérlegében politikai jelenté- ke stb. egyensúlyát? Ha ki a franciaia nemzet leg- újabb mozgalmat figyelemmel kísérte, s részrehaj- latlanul ítélte az erőtetett törekvések s heves vitázá- sok felett, melyek a mostani kamrákban a megsza- kadozott pártok közt mint bolygó-csillagok rendki- vülieg tündeztek fel, s majd a vezető elvet ren- delék mellékes érdekek alá, s ekkép parányokra oszladozának az erők; majd ismét a kormányzó poli- tika megbuktatására koalíciót rendszerezitének: az felfogja a National legújabb kifakadásait, s azokat értelmezni is tudja.

Mart. 27én Soult hadügyminister két törvény- javaslatot terjesztett a kamrák elé, melyeket az el- lenzék győzelme bizonyos fokául tekintti. Az első ja- vaslat szól 17,750,000 fr. megajánlásról a párisi őrtornyok fölfegyverzetésére fordítandásul; a má- sik 18,140,000 frankról, mely összeg az azon rend- kívüli munkára fordittatik, melyet a különféle ki- kötők és hadi térek tesznek szükségessé.

Dunavizállás april 8kán: 16' 5" 0" a' 0' alatt

29dik szám.

ÉRTESÍTŐ.

1845.

Hirdetvény.

A Magyarországon létező királyi bácsi Ferencz-Csatorna meghosszabbításánál elő- forduló földmunkálatok iránt.

A földmunkálatok az érintett csatorna- meghosszabbításánál, legfelsőbb rendel- vény következtében, árjelítés s írott aj- ajánlatok benyújtása úján a legkevesebbet követelőnek fognak általengedtetni. Er- renzéve a tervek a munkálatok leírása, különféle munkanemek árjegyzéke, s a költségszámítás, a munkálatok mennyi- sége s minemiségének előadásával az é- pitvényi válat általános és különös fel- tételeivel együtt, mindennap a hivatalos órák ala t valamint Budán a m. kir. udv. Kincstárnak, ugy Bécsben a közönséges es. k. Kincstárnak kiadó-hivatalánál meg- tekinthetők.

Ezen vállalatnál általjában a követ- kező kiszabások határozatnak meg:

1) Az 5075 öl hosszúságú csatornai medernek 60' 0" 0" fokig (Cotte) 7 öl 2 láb széles talpra eszközölendő kiásatása a Duna bal partján a legmagasb vizállás föl- lött 3 lábnyi magasságra tervezett töltés emelendésével együtt egészben, azaz min- den mellette előforduló munkák és kelle- kekkel együtt kitétetni, és csak egy vál- lakozónak, vagy vállalkozó társulatnak, mely egy teljes hatalmu megbízott által képviseltetendő leszen s melynek tagjai minden esetre együtt s egyetemben sza- vasatosan egyik a másikért lekötendőnek leszen, létesítendés végett általenged- tetni fog. Ezen 5075 öl hosszúságú meder- ből 120 öl 10 ölyi fenék-szélességre és 60' 0" 0" fokig 1555 öl egészen kiásandó, 1950 öl pedig moesáros területen többé ke- vesébbé mélyzendő, és szélesbitendő, vé- gre 1450 ölynyire már eléggé mély árkok csupán lejtésülések s szakadások és fokok eltöltésével, vontató-járdával ellá- tandók leszenek, s minthogy a Csatorna- ásás egy része viz alatt történendik, ennek kivételére a vállalkozónak egy kotrógöz- gép hozzá tartozó gépmesterrel és fűtővel időszakonkénti használás végett ajánlat- tik, olly feltétellel azonban: hogy a gép használata alatt ezzel összekötött min- dennemű költségeket a vállalkozó saját- jából viselni és a gőzgépet tökéletes jó karban visszaállítani köteleztetik.

2) Az egyes munkálatok, melyeket a vállalkozó 1846ik eszt. november 1ső napjáig bevégezni köteles leend, s az az- okért felszámított költségek összegei e' következendők:

Az egész kiásás s egyéb földmunkála- tokért	140,028 ft 51 ¹ / ₁₂ kr.
az erdőirtásért	1,968 — 45 —
a' nádrításért	187 — 30 —
különös eszközökért s előre nem látott e- setekre nézve, az e- gész kiásás s egyéb földmunkálatokért	5,601 — 93 ¹ / ₁₂ —

felszámított költség- nek 4% vagy össze- sen pengőben 147,786 ft 15¹/₁₂ kr.

A fentebbi költségek, általános összeg gyanánt, olly formán állapittatnak meg, hogy a fizetés a külön munkálatokért ki- számított egységi árban (Einheitspreise) te- kintetbe véve az érintett általános ösz- vegből megajánlandó száztöli engedvényt, csak akkor történhetnek, ha a Csatorna területi folyamataiban valamely lényeges változás jőne közbe; azért a vállalkozni kívánók ajánlataikban nemcsak nyilván kiteendik, mely száztöli mennyiséget a- karnak az egész építési öszvegből enged- ni, hanem egyszersmind határozottan kijel- lentendik, hogy azon száztöli engedvény azon esetben is fenáll, ha a munkálatok csak egyes része lenne külön fizetendő.

3) Az írott ajánlatok, melyek vagy Budán a m. k. udv. Kincstár, vagy Bécsben a közönséges es. k. Kamara kiadó-hiva- talánál, ezen hivatalok igazgatója által ki- adandó általvételi térletvénymellett, min- den nap a szokott hivatalos órákban, a- zonban legfeljebb 1845ik évi majus hó 6ik napjának déli 12ik órájaig okvetetlen be- adandók, jól lepecsételve s kívülől ezen felirattal „Vállalási ajánlat a Magyaror- szághban létező kbácsi Ferencz-Csatorna meghosszabbításánál előforduló munkála- tokra“ ellátandók leszenek.

Az ajánlat tartalmában foglaltatnia kell: a) a száztöli engedvénynek a fen kitétt általános öszvegből, mellyel az ajánl- kozó az érintett munkálatokat végre vinni magát leköteli, ezen száztöli engedvény szám- s betű szerint kijelentendő. b) Azon nyilvános kijelentésnek,

hogy az ajánlkozó az általános és külö- nös építési feltételeket, a munkálatok le- írását és általjában valamennyi ezen épít- vényt illető terveket és költségszámításo- kat megtekintette, azokat kellőn megér- tette s neve aláírásával ellátta legyen s az abban előforduló határozatokat ponto- san megtartani kívánja.

c) A hiteles bebizonyításnak az a- jánlkozó által már létrehozott építvé- nyekről s az ő tehetsége s képességéről a jelen vállalkozás kivitelére való nézve — végre

d) kereszt- s családi neve sajátkezü aláírásának, az ajánlkozó állapotja s lak- helye megjegyzésével.

Minden ajánlathoz csatolandó leszen a bécsi es. k. közönséges kincstári pénz- tár, vagy a budai m. k. kincstári főpénz- tárnak azon hivatalos bizonyítványa, hogy az ajánlkozó a fen kitétt kiszámított ösz- vegből eső 5 petnyi bánatpénzt 7400 frttal pgó pénzből vagy készpénzben, vagy te- hermentes ausztriai statuskölesönlevelek- ben, melyek a letéti napot megelőző bank napján létező bankértékekben beszám- itandók leszenek, letett legyen; vagy pe- dig egy a bánatpénzhez arányos, a es. k. bécsi Kincstár ügynöksége (procuratura) vagy a m. kir. ügyek igazgatósága által elfogadhatónak ismét kezességi biztosít- ték melléklendő leszen.

Azon ajánlatok, melyek ezen kitü- zéseknek tökéletesen meg nem felelnek, vagy mellyben a kiszabott feltételektől eltávozások történnek, s mások tételnek, tekintetbe vétetni nem fognak.

5) Benyújtott ajánlatok többé vissza nem adatnak s az ajánlkozó beadott aján- latára nézve a beadási naptól fogva az ez- iránt hozandó végzésig lekötelve ma- rad, a kötelezés a Kincstárra nézve pedig csak azon naptól kezdődik, mellyben a m. m. k. udv. Kincstár részéről az aján- latra a helybenhagyás kimondatik.

6) A benyújtott ajánlatok fen kitü- zött napon az e' végett nevezett bizottság által felbontatnak, és csak azok fognak te- kintetbe vétetni, mellyek szabályszerint szerkesztve, s a fentebb kijelent bizonyít- ványokkal ellátva vannak. Elsőbbség azon ajánlatnak fog adatni, mely a Kincstárra nézve leghasznosbnak fog találtatni felte- vén, hogy az ajánlkozó személyes tulaj-

doninál s tárgyszereténél fogva is elég- séges biztosítékot nyujt.

7) A mint valamelyik ajánlat elfo- gadtatása elhatározva leszen, azonnal a vállalkozó arról értesitetni s vele szer- ződés köttetni fog.

A többi ajánlkozóknak letett bánat- pénzök s őket illető okleveleik vissza- adatni s ez által ok az elfogadott leköté- lezésekről ajánlataikra nézve felmentetni fognak. A vállalkozó által letett bánatpénz biztosítékul visszatartatik; mindazáltal megengedtetik neki a helyett egy más e- légséges biztosítékot állítani.

8) Ha a vállalkozó azon időre, melly tudtára fog adatni, a szerződés-kötésre s a létesítendő munkálatok általvételére sem személyesen sem megbízottja által meg nem jelenend: akkor a Kincstárnak szabadságában álland, a letett bánatpénz- ből 5000 pgó frtot letartóztatni. Ha pedig további felszólításnak sem enged, akkor a Kincstár jogosítva leszen, a szükségse- ket a vállalat kivitelére, a vállalkozó minden további meghallgatása nélkül az 6 kúrára s költségire elrendelni.

9) A fizetések a vállalkozónak mun- kálkodásai haladása arányához képest részletesen fognak történni;

Errenzéve a száztöli engedvény le- rovása mellett mutatkozó építvényi ösz- veg 40-gyenlő részletre osztatni s a vál- lakozónak következő módon fog kifizet- tetni:

Mihelyt a vállalkozó annyi munkát bevégezt, hogy az az első részletre eső járandóságot értékében két harmadával fölülmulja, igénye lesz az első részlet ki- fizetésére. A második részletet megkapja, midőn a két és két harmad részlet som- máját megérdemelte, s e' szerint köte- leztetik mind annyiszor, a mennyiszor va- lamely részlet kifizetését igényelné, két harmadával többet, mint ez felér, a mun- kából bevégezni. Ezen mérleg szerint fog folytattatni a fizetés egész az utolsó-előti részletig. Az utolsó előtti s az utolsó rész- let pedig csak akkor fog a vállalkozónak kifizettetni, midőn a végső ünnepélyes megvizsgálás (Kollaudirung) s végső nyil- ványosítás (final Liquidirung) megtörtént, s erre nézve a m. k. udv. Kincstárnak helybenhagyása következett.

Midőn a vállalkozó munkálatai után

